

¹ Tekst en foto's Ruud en Ina Metselaar – www.comomeerinfo.nl

De Costiera dei Cèch deel 2- Traona

In het eerste deel van de vier verhalen over de Costa gaf ik een kort overzicht over de geschiedenis van de streek. In dit deel volgt een rondwandeling door de belangrijkste plaats, Traona, en in twee volgende artikelen beschrijf ik enkele dorpen en een aantal wandelingen in de Costiera dei Cèch.

De wijnliefhebbers wijs ik er op dat ieder jaar, meestal het laatste weekend van september en eerste weekend van oktober, de manifestatie *Morbegno in Cantina* plaats vindt. Er zijn dan in Traona en Mello ongeveer 10 wijnkelders open voor het publiek en ook is er een wandeling met ca 10 stops tussen de dorpen Dazio en Civo of tussen Dazio en Caspano.

Fig. 1 Traona is van ver af al zichtbaar door zijn kerk

Traona

De geschiedenis van het dorp

Traona ligt aan de SS402, de Via Valeriana, tegen de helling van de Retische Alpen. De naam van het dorp vinden we voor het eerst vermeld in 829, maar het gebied is al vanaf de Romeinse tijd bewoond geweest, zoals o.a. blijkt uit het graf uit de 5^e eeuw, dat achter het gemeentehuis ligt. Het

¹ Verzoeken om toezending per email aan: r.metselaar@comomeerinfo.nl; ; alle artikelen zijn ook als pdf-files te downloaden van de site www.comomeerinfo.nl

Een rondwandeling door het dorp

Neem vanuit Nuova Olonio of Morbegno de SS402. Ook kunt u vanaf de SS38 bij Cosio de Adda oversteken naar Traona. Volg de borden *Centro*, die wijzen u bij een rotonde de via Vanoni in. Meteen links is er een parkeerplaats met daar tegenover het kerkhof en de 16^e eeuwse kerk van S. Colombano. Als hier geen plaats is, vindt u ook vlakbij in de via De Gasperi of de via Ponte di Ganda parkeerplaatsen.

De kerk van S. Colombano

Ze dateert uit de 16e eeuw, maar werd in de 17^e en 18^e eeuw verbouwd in de huidige barokke stijl. De voorgevel, de zuidwand en een deel van de apsis zijn geel geverfd. De kerk heeft een kleine klokkentoren. In de voorgevel is een venster aangebracht boven een zuilengang die aan de zijkant is gesloten. Het schip is onregelmatig van vorm met twee kapellen aan de zijkant en een veelhoekig priesterschap met een koepelgewelf. Er zijn drie, elegante, met marmer ingelegde altaren met boven het linker altaar een 18^e eeuwse doek met de *Madonna*, het grootste heeft een schilderij met de *Glorie van S. Colombano* (18^e eeuw) en onder het altaarblad van het derde een urn met relikwieën van de heilige Benigno de Medici (S. Bello genoemd), met daarvoor een smeedijzeren hek (18^e eeuw). In de twee kapellen fresco's van Luigi Tagliaferri uit 1905. Het altaarstuk verbeeldt *Een wonder van S. Gregorius de Wonderdoener*.

Fig. 3 De Douanepoort

We beginnen onze rondwandeling vanaf dit kerkje. Aan het eind van de straat zien we een boog, de *Arco della Dogana*, welke de toegang naar het dorp markeerde. Hier was de douanepost gevestigd waar men moest betalen voor de doorvoer van dieren naar het Val Masino. In het midden van de boog, aan de bovenkant, zien we een zwaan geschilderd, het wapen van de Parravicini.

We slaan op het kruispunt rechtsaf en meteen weer linksaf de via De Gasperi in. Links ligt een wijngaard achter het restaurant Parravicini, dat gevestigd is in het vroegere palazzo Parravicini- de Lunghi. Langs de parkeerplaats omhoog lopend, passeren we aan de linkerkant een grasveld grenzend aan de achterkant van het gemeentehuis. In dat veld ziet u een Romeins graf, de *Avello Sepolcrale*, uit de 5^e eeuw nC.

We klimmen nu over de trappen naar de hoofdstraat van het dorp, de via Parravicini, waar we naar links gaan. Zoals bovengenoemd is het eerste gebouw op de hoek het gemeentehuis, ex-palazzo Parravicini. Het heeft een fraaie, geplaveide binnenplaats met een loggia en via de trap daar komen we op de verdieping met de prachtig gedecoreerde raadszaal, met mythologische motieven. Mocht u daar naar binnen kunnen dan is dat zeker de moeite waard.

Fig. 4 Romeins graf uit de 5e eeuw nC.

We vervolgen de via Parravicini en passeren links het palazzo Parravicini-Lunghi met een fraaie poort die toegang geeft tot een loggia met granieten zuiltjes, open naar een hof. Van de binnenplaats leidt een trap naar tuinen en wijngaarden. Het palazzo is gebouwd voor 1710, hoewel dit jaartal op een muur van het portico wordt vermeld. Hier is nu het restaurant Parravicini.

We volgen de straat en komen op een pleintje, de piazza dei Caduti, met in het midden een fontein. Als u erg nieuwsgierig bent, kunt u hier even rechtsaf slaan en na 100 m rechtsaf de via Vertemate inslaan. Aan het eind van dit straatje staat links op nummer 7 het palazzo Vertemate-Malacrida. De

fresco's uit de 16^e eeuw die hier waren, zijn overgebracht naar het palazzo Besta in Teglio en de buitenzijde is niet erg interessant.

We lopen nu terug naar het plein en slaan daar rechtsaf.

Meteen na de via Roma staat links het kerkje van S. Ignatius van Loyola. Het kerkje werd gebouwd in 1780 op wens van Ignazio Maria Parravicini. De binnenmuren zijn wit en sober. Op het altaar zien we een doek met *S. Ignatius geknield voor de Maagd en het Kind*, uit de 19^e eeuw. Vooral interessant in het kerkje zijn de bovengalerijen voor de vrouwelijke kerkgangers.

Fig. 5 Interieur kerk van S. Ignatius van Loyola met damesbalkons

De straat naar rechts, de via S. Alessandro leidt naar de parochiekerk. Meteen aan het begin ligt casa Bellotti, 16^e eeuws, met een karakteristieke houten loggia. We lopen de straat echter niet in maar vervolgen de via Castagna.

Tegenover het kerkje bij het bord trattoria Alpina komt u op de binnenplaats van het palazzo Massironi (via Castagna nr 6). De ingang lag naar het oosten, maar een tweede, nu hoofdingang, ligt naar het zuiden. Het heeft een 16^e eeuwse stijl met een hof met uitbollende, gladde zuilen en Dorische kapitelen en een koepelgewelf zonder decoratie. Het ingangsportaal met boog is in graniet bewerkt met bloem- en geometrische motieven. Op de eerste verdieping is een loggia met dezelfde motieven als in het portaal. Er is een oude wijnkelder die over twee verdiepingen onder de grond gaat.

Fig. 6 Ex-palazzo Massironi. Links de entree, rechts het binnenhof met achterin de trattoria Alpina

Na de kerk volgt links een groot gebouw, het palazzo Parravicini-Medici, herkenbaar aan het bordje Centro giovanile, Picolo Opera, dat zijn 18^e eeuwse structuur heeft behouden.

Daarnaast, tegenover de parkeerplaats, ligt op nr. 5 het verwaarloosde palazzo Parravicini-Piazzini (ook wel casa Mina genoemd).

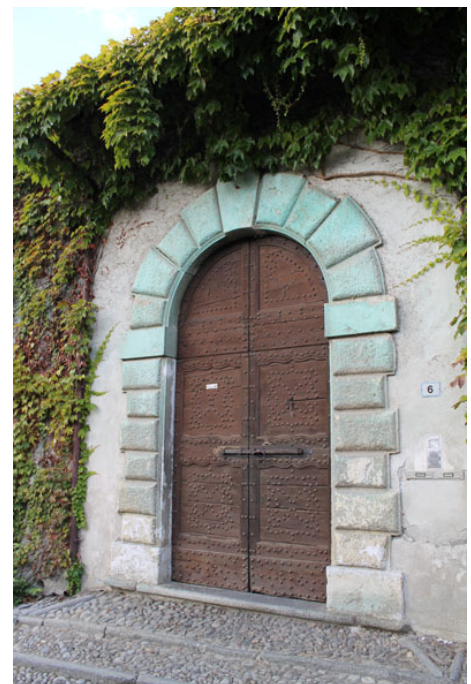
Na de parkeerplaats nemen we rechts de via IV Novembre. Bij de T-splitsing, waar op de hoek links een fonteintje staat, gaan we rechtsaf langs het palazzo Torri met zowel links als rechts een fraaie toegangspoort met een granieten boog.

Aan het eind gaan we linksaf de via XXV Aprile in tot we de via S. Alessandro bereiken die ons over trappen omhoog voert naar de gelijknamige kerk. (Het is een flinke klim, maar u kunt de kerk ook met de auto bereiken over de via Somagna). Links van het pad is een poort met daarboven een fresco.

De kerk dateert uit de 14^e eeuw maar werd tussen 1608 en 1611 sterk vergroot. Van de oorspronkelijke kerk rest alleen nog de elegante zuilengalerij vanwaar we een prachtig uitzicht hebben op het dorp en het dal van de Adda.

Fig. 7 Enkele van de oude palazzi.
Links de poort van Casa Mina (ex-palazzo Parravicini-Piazzini), rechts de poort van casa Torri

De parochiekerk van S. Alessandro

De kerk van Sint Alexander heeft één ruim schip met een tongewelf verdeeld in drie compartimenten en heeft vier zijkapellen. Boven de hoofdingang vinden we een zwartmarmeren steen, aangebracht ter gelegenheid van de wijding in 1690, met een barokke decoratie, aan de zijanten waarvan de schilder Giacomo Parravicini, bijgenaamd Gianolo, rijke plooien schilderde, vastgehouden door engelen. Op het altaar van de eerste kapel links is een beeldhouwd houten altaarstuk uit 1662, beschilderd en verguld, met een doek dat de *heiligen S. Rocco en Sebastiaan* uitbeeldt. Tussen deze kapel en de volgende staat een biechtstoel met houtsnijwerk uit dezelfde tijd. De preekstoel en de biechtstoel en het orgel, tegen de tegenoverliggende wand zijn ook uit begin 17^e eeuw. De tweede kapel links, beperkt door een rijke balustrade in marmer uit 1613, heeft een kostbare onderzijde met het wapen van de familie Della Torre. Boven het blad van het altaar hangt een 18^e eeuws doek met de *heilige Drievuldigheid en vier knielende heiligen*. De triomfboog en het gewelf van het priesterkoor zijn versierd met zeer waardevolle fresco's met de *figuren van de profeten* en een groot medaillon met de *Glorie van S. Alexander*, geschilderd door Giacomo Parravicini. Tegen de drie wanden van het priesterkoor hangen drie grote doeken van dezelfde schilder met *Drie episodien uit het leven van S. Alexander*. Bij de hoek van de triomfboog met de rechterwand staat een doopvont in roze marmer met een houten deksel uit de 19^e eeuw. In de tweede kapel rechts uit 1657 zien we een houten altaarstuk met gouden ornamenten en een nis met een houten beeld van de *Madonna*. Ook zien we 15 schilderijtjes met de *Mysteries van de rozenkrans*. Op het altaar van de eerste kapel rechts is een doek met de *Engelbewaarder* uit de 19^e eeuw. Tegen de zijwanden van de kapel staan verschillende beelden van *Heiligen*.

Fig. 8 Plafonddecoratie in de kerk van S. Alessandro

Langs de kerk loopt de via Somagna, die langs het gelijknamige gehucht, de eerste woonkern van Traona, leidt.

Van de kerk lopen we weer omlaag over de via S. Alessandro tot de via Castagna, die we schuin oversteken naar de via Roma. Deze eindigt bij de Douaneboog, waarmee we weer terug zijn bij ons vertrekpunt.

Als u in het dorp een trattoria zoekt waar u kunt genieten van typisch Valtellinese gerechten, dan raad ik u graag “La Romana” aan in de via Parravicini 7, aan de rechterkant halverwege het gemeentehuis en de het piazza Caduti.

Fig. 9 Het is een hele klim naar de kerk van S. Alessandro, maar het uitzicht vanaf de zuilengalerij is de moeite waard

Buiten onze wandelroute, aan de oostkant van het riviertje de Vallone, lag in de buurt die Poncia of Fillaggio wordt genoemd, een Franciscaner klooster. Dit werd in 1731 door een overstroming verwoest en nu rest er alleen een ruïne van wat oorspronkelijk de bovenverdieping van het gebouw was. Later werd het klooster hoger tegen de berghelling herbouwd.

Het gebied van de Costa is rijk aan legendes. Uit een niet eens zo ver verleden stammen de verhalen over heksen. Veel van deze verhalen waren verweven met het christelijk geloof. Vooral vrouwen die een afwijkend gedrag vertoonden werden gezien als volgelingen van Satan. Vaak waren het dorpsgenoten die iemand aangaven voor hekserij. De aangeklaagden verklaarden zich onschuldig, maar bekenden uiteindelijk onder marteling. In het Valtellina werden talloze bloedige

heksenprocessen gehouden, waarbij de slachtoffers hun leven eindigden op de brandstapel. Het laatste heksenproces in het dal dateert uit 1796. Wat overbleef van het oude bijgeloof waren verhalen waarin de angst nog doorklinkt voor mensen met een afwijkend gedrag, uiterlijk of kleding. Ook in Traona vertelt men nog zo'n oud verhaal over heksen:

Sciora sciora

Volgens het verhaal woonden er heksen onder de rotsen en grote zwerfstenen in de buurt van het riviertje de Vallone. Overdag verborgen ze zich, maar 's nachts kwamen ze tevoorschijn uit hun donkere en vochtige omgeving. Af en toe echter vertoonden ze zich ook overdag en zaten ze in de zon op een grote rots hun haren te kammen. Het leek of ze geheel opgingen in die activiteit, maar in werkelijkheid hielden ze de omgeving nauwlettend in de gaten. Op die dagen hadden ze zich zo verzorgd dat je niet in de gaten had dat het heksen waren. Nu was er een waterput waar de vrouwen uit Traona heengingen om de was te doen. Ze gingen nooit alleen want ze vreesden dat er een van de verleidsters in de buurt kon zijn. Ze waren vooral bang van een heks die ze Sciora Sciora noemden. Tenslotte echter was er een ondernemende vrouw in Traona die vond dat er nu maar eens een eind moest komen aan die bedreiging. Ze bedacht een list: ze zou zelf met haar wasgoed naar de wasplaats gaan, maar haar man zou zich tevoren in de nabijheid verstoppen. Ze rekende erop dat als ze zingend de was zou doen, de heks op het gezang af zou komen. En zo ging het inderdaad – het duurde niet lang of Sciora Sciora verscheen en ging schijnbaar onverschillig op een rotsblok in de buurt zitten. Toen de vrouw even niet goed oplette, stortte de heks zich omlaag en trok de vrouw mee naar haar rots. De vrouw gilte en gilte uit alle macht maar werd meegetrokken. Daarop sprong haar man tevoorschijn en wist nog net op tijd zijn vrouw bij de benen te grijpen. Ook de vrouw verzette zich uit alle macht en wist haar voeten tegen het rotsblok schrap te zetten. Daar had de heks niet van terug, ze liet haar prooi los en ging er vandoor. Op het rotsblok bleven echter de voetafdrukken van de vrouw zichtbaar als teken van haar moedige verzet. Tenslotte echter werd de steen bij een overstroming van de Vallone meegesleurd door het woest kolkende water en niemand heeft de rots met de voetafdrukken ooit teruggevonden. Sciora Sciora heeft men echter ook nooit meer gezien, hoewel de vrouwen nog lange tijd op hun hoede bleven als ze naar de wasplaats gingen.

Fig. 10 Wijngaard in het dorp, achter palazzo Parravicini-de Lunghi